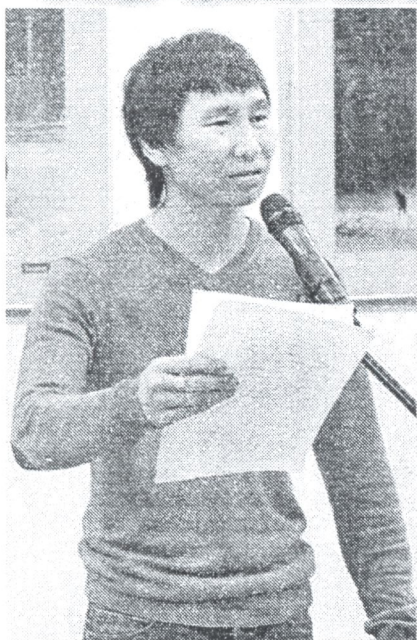


Бэлиэ түгэн

«Тусаһа» – поэзия кэскиллээх түһүлгэтэ



«Тыл кыһатын» үлэтин көбүлээччилэр Гаврил Андросов, Зинаида Архипова, Рустам Каженин, Александра Попова, Яна Байгожаева, о.д.а. бэйэлэрин тула эдэр талааннары түмэн, сыры ахсын сонун бырайыактары толкуйдуулар. Ол курдук кинилэр ааспыт сезонга алта тэрээһини тэрийбиттэрэ. Аан бастаан Алампа поэзиятыгар дьоро киэһэни түстээбиттэрэ. Иван Арбита, Семен Данилов айар үлэлэригэр, граждан-

Кэлинги кэмнэ Дьокуускайга поэзияны таптааччыларга бэртээхэй үгэс олохтонно. Ол курдук былырынгыттан ылата «Тыл кыһата» эдэр суруйааччылар түмсүүлэрин тэрийиилэринэн «Муус Хайа» комплекскка «Тусаһа» диэн ааттаах поэзия түһүлгэтэ тэриллэн, номнуо киэнг сэнээриини ылыан ылла.



● Саргылаана ДАНИЛОВА

ан-минээн Дьааһыттан кытта кэлбит Елизавета Мигалкина Наталья Ивановна хоһооннорун доргуччу аахтылар. Петр Ворогушин бу түгэнгэ «Сигнал» диэн бэйэтин саҥа хоһоонун уратытык ааһан, көрөөччүлэри бэркэ сэргэхситтэ.

дыытын талааннар быһаараллар. Суруйааччы бэйэтин кэнниттэн дьону батыһыннарыахтаах. Билигин тыл сыаннаһа чэпчээбит, суруйааччы оруола уларыбыт, маассабай культура сабардаабыт уустук кэмигэр омукпут туругун, олох туһунан санааны биһиги айымньыларбытыгар итэбэтиилээхтик көрдөрүөхтээхпит. Мин санаабар, киһи

дуг кийилер ааспыт сезонна аста тэрээһини тэрийбиттэрэ. Аан бастаан Алампа поэзиятыгар дьоро кизэһни түстээбиттэрэ. Иван Арбита, Семен Данилов айар үлэлэригэр, гражданскай-патриотическай темаҕа кэрэхсэбиллээх кэпсэтиини тэниппиттэрэ. Поэзия кизэһэлэрэ аңардас хоһоонунан эрэ мунгурдаммакка, мэлдьи ырыа аргыстаах добуһуолламмыттара.

Оттон бу иккис сезон аһыллыта ордук өрө көтөҕүллүүлээхтик, истинг иэйиилээхтик ааста. Өрүү буоларын курдук «Тусаһа» түстэнэр «Муус Хайа» комплексыгар элбэх киһи муһунна. Бу комплекс директора предприниматель Егор Макаров эдэр талааннары өйөөн, түмсүү үлэтигэр көмөлөһөн, «Муус Хайаны» ураты тыын тулалыыр киинигэр кубулуппута кэрэхсэбиллээх. Ол да иһин алтынны 30 күнүгэр буолбут көрсүһүүгэ үгүс көрөөччү тобуоруста. Эдэр ыччат поэзия эйгэтигэр кыттыһара, көх-нэм буолара олус үчүгэй көстүү.

Эдэр поэттар бу сырыыга хаһаангытаабыр да долгуйдулар. Тоҕо диэтэххэ, дьоро кизэһни саха народнай поэта, Саха сирийн Суруйааччыларын сойууһун салайааччыта Наталья Харлампьеваҕа анаабыттара түбэһиэхчэ буолбатах. Бу оболор поэзия хонуутугар бастакы хардыыларын онороллоругар Наталья Ивановна быһаччы оруоллаах. Кини алгыһынан, өйөбүлүнэн эдэр суруйааччылар мунньахтара 2004 сылтан ылата тэриллээбиттэн түмсүүлээх буоллулар, айар дьобурдара арылынна, сайдан, чэлгийэн иһэр.

Саха дьахталларыттан бастакы народнай поэтка анаммыт кизэһэ бүгү ситимиттэн сабаланна. Эдэр артыыс Гаврил Менкяров олонхоттон быһа тардыыны толордо. Ол курдук Н.И.Харлампьеваҕа айар дьобура олонхоһут эһэтэ Ымһааһынтан бэриллибитин суруйааччы мэлдьи ахтар.

Поэзия түһүлгэтин поэт кыргыттар Зинаида Архипова, Александра Попова иилээн-саҕалаан ыттылар. Бу күн Наталья Харлампьева хоһооннорун культура уонна искусство колледжын студеннара (салайааччы Сардаана Федорова) поэт санга айымньыларыттан — «Түүр омук үлтүркэйэбин», «Азия хотун» ааттабылы билиһиннэрдилэр. Маны сэргэ Яна Байгожаева, Ангелина Васильева, Гаврил Андросов, Петр Ворогушин итиэннэ бу кизэһэҕэ ана-

тылар. Петр Ворогушин бу түгэнгэ «Сигнал» диэн бэйэтин санга хоһоонун уратытык ааҕан, көрөөччүлэри бэркэ сэргэхситтэ.

Поэзия кизэһэтигэр — Екатерина, Алексей Егоровтар народнай поэт хоһоонноругар «Хаар сылааһа», Анастасия Готовцева «»Бэйэн бил», Тамара Попова «Кыыс кэтэһэр ыһыаҕы» ырыаларын бэлэхтээтилэр, авторга туһайан истинг тыллары анаатылар, сүгүрүйүүлэрин биллэрдилэр. Оттон Алампаҕа сүгүрүйбэт поэт суобун курдук, Наталья Харлампьева таптыыр, ытыктыыр улуу талаана Алампа буоларынан, Дмитрий Бястинов «Үрүҥ тулук эрэ мөлбөстүүр» ырыаны дыһэрэ-тэн сүрэҕи-дууһаны долгутта. Онон сөп түбэһиннэрэн, Наталья Ивановна «Алампа — Архангельскайга» диэн хоһоонун ааҕан ситэрэн биэрдэ.

Соторутааҕыта Дьокуускайга буолан ааспыт «Үрүҥ хаар алгыһа» норуоттар икки ардыларынааҕы поэзия фестивалын дуораана бу кизэһэҕэ иһиллэн ылла. Ол курдук фестивалга ыалдьыттаабыт Бурятия народнай поэта Баир Дугаров «Мы внебрачные дети России» диэн хоһоонугар тирэбирбит Наталья Харлампьева хоһоонун Гаврил Андросов аахта. Итиэннэ биэчэр кыттыылаахтара фестиваль суолтатын уонна кыттыылаахтарын туһунан истинг тылларынан санаан аастылар.

Биэчэр түмүктэниитэ поэтессалар Амматтан Саргылаана Гольдерова-Саргы Куо, Хаҥалас улууһун Уулаах Ааныттан Күөрээйэ Сайда Наталья Харлампьева талааныгар сүгүрүйүүлэрин биллэрэн, анабыл хоһооннору бар дьон истиитигэр ааҕан иһитиннэрэннэр, түһүлгэ ис хоһоонун байытан, кизэргэтэн биэрдилэр.

Түмүккэ народнай поэт Н.И.Харлампьева дириҥ ис хоһоонноох этиититтэн билиһиннэрэбит:

— Саха литературата сүүстэн тахса сыл сайдан кэлбитигэр поэзия мэлдьи инники күөҥгэ сылдьар, ол да курдук поэзияттан саха литературатын историята саҕаламмыта. Поэзия ис туругуттан, эйгэтиттэн норуоппутун сирдиир сырдык санаалар сабыллыбыттара, ааспыт уонна кэнэбэскини ситимниир дириҥ толкуйдар тобуллубуттара. Онон поэзия ааҕааччы өйүгэр-санаатыгар сабыдыаллыыр, уһуну-киэҥи анаарар үрдүк аналын толорон чиэстээхтик кэлбитэ. Хайа да кэмгэ литература сай-

сабардаабыт уустук кэмигэр омукпут туругун, олох туһунан санааны биһиги айымньыларбытыгар итэҕэтиилээхтик көрдөрүөхтээхпит. Мин санаабар, киһи учуутала, оскуолата суох бэйэтин суолун сөпкө солуур кыаҕа суох. Онон эдэр киһиэхэ учууталыгар, оскуолатыгар таба тайаныта улахан оруоллаах. Батыһар эйгэлээх буоллабына, кыната да далааһыннаах буолуо. Литература сүрдээх уустук эпипэтинэстээх эйгэ. Суруйааччы ылбычча бабардыҥ да буолбаккын, эдэр саастан суруйааччы буолууну сөпкө өйдүөх тустаахкын. Эдэр сааһыттан бэриниилээхтик, утумнаахтык үлэлээбит киһи ситэн-хотон чочуллан тахсар. Онон мин эдэр дьонҥо ити санааны туһайан туран, бу курдук бииргэ түмсэн поэзия кэскилин туһунан кэпсэтии таһаараргытын, тематическай тэрээһиннэри тэрийэр буолбуккутун биһирибин. «Тыл кыһата» түмсүүгэ, бүгүҥү айар кизэһэҕэ кыттыбыт оболорго махталбын тиэрдэбин. Олус истинг көрсүһүү буолбуттан долгуйдум, — диэн народнай поэт санаатын тиэртэ.

Дьэ, ити курдук биир умнуллубат түгэн көрөөччү кутун тутта. Бу олорон эрэ, хайдах эрэ ааспыт үйэ 60-с сылларын санаан ылабын. Оччотообу кэм саамай сайдыылаах айар ыччата Москва политехнической институтугар поэзия кизэһэлэрин тэрийэн, «улу-гурбут» дойдуну уһугуннарар аналаммыттара. Бу түмсүүттэн Ахмадулина, Вознесенская, Евтушенко, Рождественская талааннара чабыллыа тыкпыттара. Кэм-кэрдии ааспытын да иһин, поэзия хонуутун талааннара хаһан да уҕарыахтара суоҕа. Куйаары кытта ситимнээх уустук эйгэбэ айылбаттан айдарыылаах санга «сулустар» куоластара чурдук иһиллэн, санга «сигналары» тарбата туруохтара.

Аны сэтинньи 22 күнүгэр эдэр суруйааччылар «Тусаһа» түһүлгэлэригэр былдьаһыктаах кэмнэргэ «үрүҥ» дьаралыктана сылдьыбыт поэттары ахтан-санаан ылаахтара. Онон саха поэзиятын таптааччылары бу ураты ис хоһоонноох көрсүһүүгэ ынырабыт.

Виктор ЗВЕРСТОВ хаартыскаҕа түһэриитигэр: Саха народнай поэта Н.И.Харлампьеваҕа анаммыт «Тусаһа» дьоро кизэһэтин түгэннэрэ.